

Friskolene og regjeringserklæringen

Friskoler står sentralt i å løse to viktige samfunnsoppgaver. For det første ivaretar de retten for elever og foreldre å velge en alternativ skole som dekker deres behov. For andre bidrar friskoler med mange nyskapende og innovative skoler. De kan igjen stimulere og inspirere andre skoler til å utvikle læringsmiljøer av stadig bedre kvalitet til det beste for hvert enkelt barn. For å løse dette viktige samfunnsoppgavet må friskolene sikres forutsigbare og likeverdige rammebetingelser sammenlignet med de offentlige skolene.

Friskoleorganisasjonene Kristne Friskolers Forbund, Norsk Montessoriforbund, Steinerskoleforbundet, Norske Fag- og Friskolers Landsforbund og Forum for Friskoler anbefaler disse tiltakene for å sikre friskolene forutsigbare og likeverdige rammebetingelser:

Alle husleiekostnadene må finansieres

Friskoleloven legger til grunn at friskolene skal motta tilskudd tilsvarende 85 prosent av det offentlige skoler koster å drive. Dagens finansiering ligger i praksis på 70-75 prosent. Årsaken er at kapitalkostnadene ikke er inkludert i tilskuddsgrunnlaget. Det betyr at midler som kunne ha blitt brukt til å gi elevene enda bedre faglig og pedagogisk kvalitet i stedet må brukes til å dekke husleiekostnader.

For å finansiere størstedelen av husleiekostnadene foreslå friskoleorganisasjonene at kapitaltilskuddet som i dag finansieres over kap. 228 post 82 trappes opp i løpet av regjeringssperioden til å tilsvare avskrivningskostnadene for tilsvarende antall elever i den offentlige skolen. For å sikre forutsigbare og likeverdige rammebetingelser for friskolene anbefaler vi at tilskuddet på sikt erstattes med en endring i lovverket slik at kapitalkostnader kan tas med i beregning av tilskuddsgrunnlaget – på linje med andre kostnader i den offentlige skolen.

Finansiering av spesialundervisning

«Heimkommunen eller heimfylket skal dekkje utgiftene til spesialundervisning i frittstående skolar på lik linje med offentlege skolar», heter det i friskoleloven § 3-6 andre ledd. Kravet om likhet er klart, men praksis viser etter vår erfaring at kommuner og fylkeskommuner har ulik forståelse av hva som skal sammenlignes og bli likt.

For det første oppstår det en ulikhet i friskolenes disfavør fordi kommunene og fylkeskommunene ikke tar med alle kostnader når de beregner sine kostnader med egen spesialundervisning. For det andre oppstår det en ulikhet i friskolenes disfavør fordi fylkeskommunen ikke tar med i sin vurdering av lik dekning at små skoler ikke kan gjennomføre spesialundervisning like kostnadseffektivt som store skoler. I praksis medfører det at kostnader til spesialundervisning i friskoler bare blir delvis dekket av de fleste kommuner og fylkeskommuner.

Friskoleorganisasjonene anbefaler at det utarbeides retningslinjer eller forskrifter som tar utgangspunktet for all tildeling av midler til spesialundervisning i friskoler etter modellen «på lik linje med», er hva spesialundervisning koster i offentlige skoler. Når man har tall for dette, beregnes tildelingen av midler til spesialundervisning i friskolene.

Friskoleloven må oppdateres slik at elever på friskoler blir sikret de samme rettighetene som elever på offentlig skoler har under Opplæringsloven.

Gi friskoler anledning til å søke om lån i Husbanken

For både nyetablerte og etablerte friskoler skoler godkjent under § 2.12 i Opplæringsloven er det en stor utfordring å finansiere skolebygg. Det enten det dreier seg om nye skolebygg, utvide, eller bygge

om og rehabilitere eksisterende bygg slik at de tilfredsstillere alle krav til undervisning og universell utforming.

Friskoleorganisasjonene foreslår at friskolene og skoler godkjent under § 2.12 i Opplæringsloven får anledning til å søke om lån i Husbanken, på lik linje med private barnehager. Dette vil være av stor verdi for skolene sitt arbeid med å tilby et best mulig læringsmiljø, til en lav kostnad for samfunnet.

Endre friskoleloven slik at også friskoler kan tilby nettbasert undervisning

Friskoleloven begrenser i dag virkeområdet etter § 1-2 sitt til å omfatte stedbunden undervisning. Dette innebærer i praksis et forbud mot at friskoler kan tilby nettundervisning. Dette står i kontrast til offentlige skoler hvor det foreligger tilbud om nettundervisning på både nasjonalt nivå og fylkesnivå. De offentlige skolene begrunner tilbudet med behovet for individuell tilpasning for elever med ulike individuelle behov, f.eks. fysiske og psykiske utfordringer, lærlinger med full opplæring i bedrift og ungdom som utøver idrett- eller kunstfag på høyt nasjonalt nivå. I tillegg kommer muligheten til å tilby flere alternative fag enn det som ellers hadde vært mulig ved en enkelt skole. Typisk gjelder dette realfag, naturfag og språkfag på videregående skoler.

Det er urimelig at elever ved friskoler er avskåret fra å få et tilsvarende tilbud som elever ved offentlige skoler. Friskoleorganisasjonene foreslår derfor at nettundervisning tillates for friskoler på samme vilkår som i de offentlige skolene.

Forutsigbare rammebetingelser og oppstartskostnader

En viktig forutsetning for å etablere og drive friskoler er forutsigbare rammebetingelser. For å sikre dette best mulig så foreslår friskoleorganisasjonene følgende tiltak:

Friskolene må sikres forutsigbare rammebetingelser ifm Udir sin tilsynsrolle. Det betyr at endring i forvaltningens fortolkning av regelverket, og som får inngripende konsekvenser for friskolene, må skje gjennom en forskriftsendring. Da vil saken bli godt opplyst og mulige konsekvenser utredet slik utredningsinstruksen gir anvisning på. Når ny forskrift trer i kraft vil skolene vite hva de må forholde seg til, og uavhengig om de er enig i reguleringen eller ikke.

Det bør utvikles mekanismer som gjør at friskoler på forhånd kan avklare hva slags disposisjoner som vil aksepteres og ved grensetilfeller. Det bør utarbeides avklaringssystemer og konsultasjonsordninger, slik at skoler ikke i ettertid havner i økonomiske problemer pga. misforståelser rundt forståelsen av regelverket. Innenfor skatteområdet er det f.eks. mulig å få bindende forhåndsuttalelser. Datatilsynet gjennomfører forhåndsdrøftelser for å unngå brudd på personopplysningsloven.

Finansiering av oppstartskostnader: Forholdene må legges bedre til rette for nye aktører ved at det igjen gis anledning for friskoler til å benytte offentlige tilskudd til nødvendige forberedelser for å starte opp en ny skole på profesjonelt vis – på like linje med offentlige skoler.

Kristne Friskolers Forbund
Jan Erik Sundby

Norsk Montessoriforbund
Nina Johansen

Steinerskoleforbundet
Anne Cathrine Bernhardsen

Norske Fag- og Friskolers
Landsforbund
Rieneke Schilperoort

Forum for Friskoler
Knut Erik Beyer-Arnesen